

397. Січові Вісти // Там само. — С. 209—212.
398. Станіславівські Вісти // Там само. — С. 217—220.
399. Український Пасічник // Там само. — С. 374—376.
400. Український Учитель // Там само. — С. 113—114.
401. Церковний Востокъ // Там само. — С. 118—120.
402. Часопись для підofiцирів // Там само. — С. 442—444.

Мар'яна Комариця

ВОНА ЖИЛА САМЕ ТУТ...

(Жмutoк спогадів про Марію Василівну Галушко)

Невелика, затишна, «всіяна» по стінах квітами, робоча кімната згадується разом з похиленою над столом постаттю Марії Василівни. Вона жила саме тут: за цим робочим столом, над цими стосами папок з описами, послідовність аркушів у яких, здавалося, знала напам'ять. А не раз так і казала жартома: «Мені ці Вісті ревкомів і повіткомів вже сняться»...

Гідна подиву працездатність — це, мабуть, найголовніша риса людини, що брала участь у процесі «закладання фундаменту» та подальшої розбудови національної бібліографії української преси разом із директором Бібліотеки Мирославом Миколайовичем Романюком — ініціатором створення і першим керівником Науково-дослідного центру періодики та Лідією Віталіївною Сніцарчук, спочатку — вченим секретарем і безпосереднім куратором, а тепер — директором Науково-дослідного інституту пресознавства. Марія Василівна завжди була цілковито поглинута роботою, пошуком взаємозв'язків між окремими часописами (бо й справді, іноді з'ясувати, чи було якесь видання продовженням попереднього, а чи виходило з першого числа самостійно, коли є, скажімо, тільки 54-й чи 102-й номер, — завдання не з легких). Але ми подивлялися ясність логіки та якусь юнацьку легкість, з якою ці питання вирішувалися. І не раз сьогодні, коли, здається, вже достатньо сумлінно опрацював видання, перевірів усі бібліографічні джерела, завершив написання історико-бібліографічного нарису, якийсь незримий голос всередині строго прорікає: «На доопрацювання!». Ця фраза стала своєрідним

афоризмом у нашому Інституті, але, повторюючи її жартома, розуміємо, що будь-яка наукова діяльність починається не тільки з наукового інтересу, а й із самодисципліни.

Марія Василівна — автор численних наукових статей та описів періодичних видань, співавтор «Схеми повного бібліографічного опису періодичного видання» разом з Мирославом Миколайовичем Романюком, вона понад два десятиліття здійснювала бібліографічну редакцію нарисів періодичних видань, що виходили друком у нашому Інституті як окремі видавничі проекти, — це «Періодика Західної України 20—30-х рр. ХХ ст.», «Українські часописи Львова 1848—1939 рр.», «Українська преса в Україні та світі ХІХ—ХХ ст.». Редагуючи описи, спілкувалася індивідуально з кожним працівником. Чи були в неї улюбленці, чи ні — питання дискусійне, але в усіх була необхідність пояснити кожен рядок технічної частини, тому сумнівні випадки породжували стихійні колективні наради, зрештою, в дискусії народжувалася істина. Автором цієї істини була зазвичай Марія Василівна... Усе ж вирішення складних випадків формувало наш бібліографічний досвід, адже фах у кожного різний — в Інституті працюють і журналісти, і філологи, і редактори, і математики.

Важливою ділянкою її роботи було й формування за хронологічним принципом листової картотеки українських часописів. Молоді науковці, що поповнюють наші ряди, можуть знайти у картотечі доволі вичерпну інформацію і про фонди, де часопис мав би зберігатися, і про покажчики, в яких він згадується. Ця картотека є основою для подальшого дослідження історії української преси.

Марія Василівна була також співавтором покажчиків про українські часописи Коломиї та Північної Буковини (разом з Мирославом Миколайовичем Романюком), автором покажчиків «Українські часописи Станіслава (1879—1944 рр.)» та «Українські часописи Тернополя і Тернопільщини (1886—1944 рр.)». Друге видання було для неї особливо близьким і важливим, бо саме на Тернопільщині оселилася родина її батьків (дівоче прізвище Марії Василівни — Стовп'як) після переселення з Холмщини внаслідок відомої операції «Вісла». Спочатку їх скерували на Миколаївщину, але клімат і ментальність людей тут були надто відмінними. Тоді батько залишив дітей із мамою і поїхав шукати нове помешкання на Галичину. Згодом

уся родина перебралася на Тернопільщину, сюди вона часто їздила до батьків, а потім — до братів, яких часто згадувала з теплотою в голосі.

Марія Василівна справді була дуже вимогливою до інших, але й не менше до себе самої. Іноді доводилося організовувати «примусове» чаювання просто для того, щоб зробити перерву в роботі, а бувало, що заходила розмова про давніші роки. Згадати нам було що, бо я «живу в бібліотеці» (чи «живу бібліотекою») з 1970 р., відколи моя мама почала працювати у відділі бібліографії, а я — ходити в дитячий садок поряд. Тож часто доводилося сидіти поміж бібліографами й слухати наукові дискусії. Марія Василівна перевелася до Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника в 1972 р. із Львівської обласної бібліотеки для дітей, де була заступником директора. Тож, коли у розмовах спливали імена Михайла Прокоповича Гуменюка чи Олександра Даниловича Кізлика, вона з радістю поверталася в молоді роки. А ще любила розповідати про поїздки на всесоюзні методичні наради бібліотекарів, коли була від Львівської наукової бібліотеки представником комісії з координації науково-дослідної і науково-методичної роботи бібліотек АН СРСР і АН союзних республік: тут обмінювалися досвідом роботи, розробляли нормативні документи, вона також очолювала дослідження «Закономірності формування і використання фондів літератури академічних бібліотек» на базі нашої книгозбірні. Але й такі поважні місії не обходилися без курйозів: вона таємно від чоловіка міняла придбаний ним квиток на потяг на квиток на літак, а він, знаючи невгамовну натуру дружини, спокійно зустрів її в аеропорту. Чоловік Марії Василівни був родом із Сумщини, тож ця частинка України теж стала для неї близькою. Помер на початку 90-х років (тепер уже — минулого століття), але в її розмові завжди відчувалася його присутність, розповідала, що, коли було найважче й не хотілося жити, він повертався у містичних снах, неначе щоб підтримати.

У 1970—1980-ті роки Марія Василівна як заступник директора Львівської обласної бібліотеки для дітей брала активну участь у виїзних політпросвітніх акціях разом із членами обкому та райкомів партії, профспілки тощо. Навіть у старшому віці відчувала певну прикрість за те, що під час вихідних її син не раз залишався без мами, навіть на татове день народження. Її світогляд, сформований

на радянських ідеалах та цінностях, не давав уже змоги подивитися на життя по-новому після здобуття Україною незалежності. Тож якщо між нами й виникали незгоди, то переважно стосувалися вони трактування історичних фактів. Неможливо було погодитися з тим, що, опрацьовуючи газету чи журнал, треба подавати інформацію так, як вона potrакована редакцією та авторами. Історична пам'ять народу, власне наслідки її втрати, вчать, що не можна писати про успішну індустріалізацію чи колективізацію, ігноруючи крик відчаю замордованих Голодоморами й ГУЛАГами. Тому кожен залишався зі своїми поглядами й зі своїми духовними цінностями.

Принципи науково-бібліографічної редакції, якими керувалася Марія Василівна, поставили для її наступників дуже високу планку. Я вдячна долі, що змогла багато навчитися, працюючи поруч, за сусіднім столом. І не раз після емоційного над чиймось описом: «Ну подивіться, як так можна писати?», — не залишалося нічого іншого, як підійти та з'ясувати, що саме не так. Міні-лекції про той чи інший складний випадок допомагають у роботі й досі.

Вона була лідером у житті, завжди прагнула до досконалості, можна сказати, прагнула бути попереду себе самої. В останній рік роботи, знаючи вже про невиліковну хворобу, намагалася все впорядкувати, залишити коментарі до описів, неначе хотіла попередити якийсь наш майбутній недогляд. Бо все, залишене людиною у слові, залишається для майбутніх поколінь, спонукає до пошуку, зокрема пошуку себе як науковця. Марія Василівна завжди буде почесним членом нашого колективу, свідчення чого — сьогоднішня зустріч.